

Minister belooft nieuw levensbeschouwelijk radio- en tv-programma

Op 27 december stopt de VRT met levensbeschouwelijke uitzendingen op radio en televisie, zoals die van Braambos. De beslissing maakt velen ongerust, zo blijkt uit een spontaan opgestarte petitie. Ter gelegenheid van Mediazondag (27 september) polst KERK & leven naar de toekomst van religieuze uitzendingen.

Luk VANMAERCKE & Jan COLLA

'IK VERWACHT VRT-VOORSTEL VOOR NIEUW PROGRAMMA'

„Ik maak u geen blaaskes wijs”, zegt Vlaams mediaminister Sven Gatz (Open Vld), om duidelijk te maken dat hij wel degelijk een nieuw, specifiek programma over levensbeschouwing op de VRT verwacht. „Niet meer van en door de verschillende levensbeschouwelijke verenigingen apart, maar samen, met de VRT. Een kwaliteitsvol programma met meer diepgang moet vanaf januari 2016 mogelijk zijn.”

De vraag naar zijn persoonlijke overtuiging staat onderaan ons lijstje, maar Sven Gatz opent er spontaan zelf mee. „Ik besef dat ik als liberaal met een perceptiehandicap begin aan dit delicate debat, maar onze partij telt naast vrijzinnigen ook mensen met een bepaalde verhouding tot het geloof. Zelf groeide ik op in de twee systemen. Ik ging naar een college en studeerde aan de KU Leuven, maar evengoed ging ik naar de basisschool in het gemeenschapsonderwijs en studeerde ik na mijn rechtendiploma voort aan de ULB. Daar schrok ik soms van het sectarisme van sommige vrijzinnigen.

Ik kies niet voor die invalshoek, ik zoek altijd het bredere middenveld op. Jo Loui, een Waregemse oblaat die actief was in Molenbeek en in Gooik, was een vriend van mijn vader. Ook op andere plaatsen in Brussel zie ik de warme kant van de Kerk, met figuren als Johan Leman, Walbert Defoort, Daniël Allié, Johnny De Mot. Zij brengen dingen in beweging, staan dicht bij Francis van Assisi dan bij het instituut Kerk. Ik had nooit de behoefte om met de Kerk af te rekenen.”

Vlaams mediaminister Sven Gatz. © Jimmy Kets

–Bent u gelovig?

Dat is een moeilijke vraag, want ik weet dat niet zo goed. Ik ben dwalend, twijfelend. Ik ben geen atheïst, wel overtuigd cartesiaan, vrij rationeel. Tegelijk zijn mensen voor mij meer dan de optelsom van wat ze denken en weten. Ik zit waarschijnlijk in de meest lichte vorm van wat je nog net gelovig kunt noemen. Voor mij is dat geen essentiële discussie meer, u bent de eerste die me dat vraagt sinds zeker twintig jaar... Ik liet mijn kinderen dopen, en als het ooit zo ver komt, wil ik een kerkelijke uitvaart. Geloof is voor mij meer dan een culturele erfenis.

–Velen in uw partij vinden geloof wel oké, maar dan als privéaangelegenheid.

Die mening deel ik niet. We hoeven religie niet uit de samenleving en het openbare leven te bannen. De vraag is: welk evenwicht vinden we daarin? De harde beleving van sommige godsdiensten, zoals radicale moslims, dwingt ons om daar opnieuw over na te denken en dat is niet makkelijk. Er is voor mij zeker een ruimte. De vraag is hoe die eruitziet en wie die beheert.

–Welke ruimte moet geloof op de VRT krijgen?

Ik wil heel duidelijk zijn: voor mij heeft het geloof een plaats op de openbare omroep. Ik zet het huidige systeem wel stop en de besparingen bij de VRT dwingen me dat enigszins abrupt te doen. Ik had het eerlijk gezegd ook gedaan zonder de besparingen, omdat ik me afvraag of dit systeem nog wel het goede is. Ik hoop dat mensen mij dit niet kwalijk nemen, want ik weet dat die programma's met hart en ziel gemaakt worden, maar ik denk dat het beter kan. De VRT is daar goed voor geplaatst. De levensbeschouwelijke verenigingen krijgen nu de ruimte om met de VRT in gesprek te gaan. Niet afzonderlijk, maar in groep. Dat betekent niet dat ik zeg aan de VRT: „Hier is de hete aardappel, los het maar op.” Ik volg op hoe ze het aanpakken en in het parlement zal ik ook ondervraagd worden.

–Er komt dus een programma in de plaats, zoals 'Villa Politica' de politieke derden opvolgde?

Dat is de bedoeling. Een kwalitatief programma waarover de levensbeschouwingen en de kijkers tevreden zijn en dat past in het kader van de VRT. Hoe vaak het te zien is, wie het maakt, wie eraan meewerkt, dat laat ik open. Concreet verwacht ik in de komende weken een voorstel van de VRT. Dat zal niet hetzelfde zijn als vroeger, maar de VRT kan het met inbreng van de verenigingen naar een hoger niveau tillen.”

–Het huidige systeem loopt tot eind dit jaar. Verwacht u in 2016 al meteen een resultaat?

Dat zou moeten. Of men onmiddellijk vanaf januari de juiste toon en het juiste ritme vindt, weet ik niet. Er is ruimte voor evolutie. In de puurste vorm is het perfect mogelijk een interview uit te zenden van een halfuur of een uur. Als men niet klaar is met iets, kan ik me onmogelijk inbeelden dat er op de VRT geen goede interviewer is met het nodige respect en inlevingsvermogen om alvast met dat simpele format te beginnen. Het kan nadien altijd breder. Ik dring niet aan op een debatformule, omwille van de saamhorigheid en omdat de kleinere levensbeschouwingen daarvoor beducht zijn. Niet iedereen heeft mensen die mediagiek en ervaren zijn, van het kaliber Rik Torfs.

–Ziet de VRT dat zelf zitten?

Ook voor hen kwam mijn beslissing vrij abrupt. Hun eerste reactie was: „Oei, hoe gaan we dat doen?” De VRT heeft echter waardevolle mensen die daar goede programma's in zien. Concreet praten de levensbeschouwelijke verenigingen met Peter Claes, algemeen directeur Media en Productie. Ik wil hen tijd geven om zo'n

Het team van Braambos draait een reportage over de Sint-Sixtusabdij in Westvleteren. © Braambos

programma te laten groeien. Ik vind me op als ik zie dat het nieuwe Canvas al zo snel onder druk staat. Canvas doet wat velen in Vlaanderen vroegen, informatie en duiding geven. Netmanager Paul Peyskens gaat nu eindelijk die weg uit en brengt meer verdieping. Aanvankelijk haakt een aantal kijkers af omdat het wat serieuzer is en de amusementswaarde naar de achtergrond gaat. Is dat slecht? Alles zit toch al op Eén en er zijn ook nog de privéomroepen. Ik zeg niet dat het op Canvas moet, dat moet de VRT uitmaken, maar je kunt daar programma's over levensbeschouwing maken.

–Braambos en de andere programma's worden ontegenwoordig vroeg of heel laat uitgezonden. Kan een nieuw programma op een ander moment?

Dat is een pertinente vraag, maar dat bepaal ik niet. De Vlaamse regering regelt de context, maar het is belangrijk dat de openbare omroep het uitzendingschema bepaalt. Ze moeten daar wijs mee omgaan. Niet alles moet in primetime, maar we moeten ook voorkomen dat het helemaal in de rand van de programmatie zit. (jc)

BESPARINGEN OF IDEOLOGISCHE PUTSCH?

De wortels van de levensbeschouwelijke uitzendingen zijn zo oud als de openbare omroep. Vóór de Tweede Wereldoorlog bestond er in België, zoals nog steeds het geval is in Nederland, een systeem van zendgemachtigde verenigingen, waaronder een katholieke, die een deel van de zendtijd van het Nationaal Instituut voor de Radio-Omroep opvulden. Die NIR programmeerde dus zelf religieuze uitzendingen, vaak in primetime. Later werd de zendtijd voor levensbeschouwelijke uitzendingen verdeeld over de erkende erediensten en wat de katholieke Kerk betreft toevertrouwd aan de Katholieke Televisie- en Radio-Omroep, die voor radio en televisie Braambos maakt. Aan dat systeem komt nog dit jaar een einde.

Toon Osaer, directeur van de KTRO: „Braambos vertolkt niet de stem van de Kerk, maar van de hele katholieke gemeenschap. Van meet af aan was er een grote betrokkenheid van het christelijke middenveld. De openbare omroep ontzilde, maar het systeem van levensbeschouwelijke uitzendingen bleef overeind net omdat elke levensbeschouwing zo het best zijn eigenheid kon uiten.”

Toch werden de levensbeschouwelijke programma's zoals Braambos de voorbije jaren stiefmoederlijk behandeld. De openbare omroep plaatste ze buiten de reguliere programma's en zond ze vanaf de jaren 1990 ergens vroeg of stuitend laat uit, soms zelfs pas om halftwaalf 's nachts. Dat vertaalde zich onvermijdelijk in lage kijkcijfers. Dat de Braambosuitzendingen ook op zondagochtend werden herhaald, was een doekje voor het bloeden.

„Die lage kijkcijfers wil ik trouwens ook nuanceren”, stelt Toon Osaer. „De levensbeschouwelijke uitzendingen op de buis moet je immers vergelijken met gelijk welke televisie-uitzending op hetzelfde tijdstip. Tijdens een doorsnee weekend halen we ruim 80.000 kijkers en de voorbije Goede Vrijdag keken 100.000 mensen naar een ingekorte versie van het muziek-evenement *The Passion* in Groningen.”

Voor de levensbeschouwelijke uitzendingen werden ook steeds weinig subsidies uitgetrokken, terwijl degelijke televisie niet goedkoop is. „Als je met 16.000 euro een jaar lang radio moet maken, dan weet je dat je ontzettend beperkt bent”, weet Osaer. „Alle levensbeschouwingen samen kregen anderhalf miljoen euro. Kruimels, als je weet dat één goed gemaakt tv-programma makkelijk tienduizenden euro kost. Bovendien waren de subsidies de voorbije jaren met nog eens twintig procent gedaald. Dat sterkt ons in onze overtuiging dat het afvoeren van de uitzendingen niets met besparingen heeft te maken, maar louter ideologisch is gemotiveerd.”

„Met bespottelijk weinig middelen maakte Braambos overigens best degelijke uitzendingen”, zegt Toon Osaer nog, „die ook in Nederland werden uitgezonden.”

Als een alternatief zou de openbare omroep een wekelijks praatprogramma over levensbeschouwingen kunnen uitzenden, maar dat concept is volgens Toon Osaer ontoereikend. Eigen religieuze uitzendingen zijn en blijven nodig, meent hij. „In een pluralistische samenleving zoals de onze moet een breed publiek zich een correct beeld kunnen vormen van dat waarvoor de diverse godsdiensten staan. Dat kan enkel worden gegarandeerd indien de levensbeschouwingen zelf de programma's kunnen maken. In een multicultureel en open Vlaanderen doet een of ander levensbeschouwelijk praatprogramma op z'n *Reyers Laet* de religies geen recht.”

„We willen vooral voorkomen dat de godsdiensten tegen elkaar worden uitgespeeld”, vervolgt Osaer. „De eigenheid van elke religie moet worden gerespecteerd. De openbare omroep kan gedegen programma's brengen over religie, zoals de reportage van Annemie Struyf over de abdij van Brecht of de BBC-serie met Simon Reeve die de grote bedevaartplaatsen be-”

zoekt, maar dat is niet hetzelfde als die onderwerpen van binnenuit bekijken. Een Braambosreportage van een Sint-Vincenciusvereniging in Limburg is heus wat anders dan een item in *ledereen beroemd*.”

In heel Europa maken openbare omroepen ruimte vrij voor religieuze programma's die ze in overleg met de levensbeschouwingen maken. Een voorbeeld is *Songs of Praise* van de Britse openbare omroep BBC, dat door een eigen departement religieuze uitzendingen wordt geproduceerd. Toon Osaer vraagt zich af waarom zo iets ook bij ons niet mogelijk zou zijn.

Volgens hem moet hoe dan ook in een decreet worden vastgelegd wat het label 'religieuze uitzending' inhoudt, wie die uitzendingen maakt met welke competenties, en welke garanties op inspraak de levensbeschouwingen daarbij hebben.

Intussen staat het vast dat Braambos op 27 december voor het laatst op de buis komt, zonder dat er een alternatief is (zie het gesprek hiernaast met minister van Media Sven Gatz). De voorbije maanden werd van onderuit een petitie gelanceerd om de levensbeschouwelijke uitzendingen op de openbare omroep alsnog te behouden. Zonder veel promotie sprokkelden de initiatiefnemers 13.000 handtekeningen. Helaas, vooralsnog lijkt het erop dat Vlaanderen tussen de ons omringende landen de enige regio zal zijn zonder zulke programma's op de publieke omroep.

ERIK DE SMET

Kijkers en luisteraars van Braambos reageren

- ✓ „Levensbeschouwelijke omroepen geven een meerwaarde aan het medialandschap.”
- ✓ „Levensbeschouwelijke programma's brengen volkeren, culturen en religies dicht bij elkaar, wat enorm belangrijk is in deze tijd. Voor de openbare omroep is het een must om daarvoor ruimte te geven in de programmatie.”
- ✓ „Braambos is een zeldzaam programma waar nog over godsdienst en spiritualiteit wordt gesproken.”
- ✓ „Die programma's doen mensen nadenken.”
- ✓ „In een land met zo veel levensbeschouwingen ben ik overtuigd van het nut om elkaar te leren kennen en meer te weten over elkaars levensdoel.”
- ✓ „Levensbeschouwelijke programma's kunnen een groot stuk van de verzuring van onze samenleving wegnemen.”
- ✓ „Er is al voldoende vervlakking. Verdieping en achtergrondinformatie zijn meer dan ooit nodig om radicalisering tegen te gaan.”
- ✓ „Braambos is een van de weinige plaatsen waar het christelijke geloof op een objectieve, zij het ook kritische, wijze in beeld en klank wordt gebracht.”
- ✓ „In een tijd waarin godsdiensten voluit in het nieuws komen als maatschappelijke fenomenen, hebben levensbeschouwelijke omroepen een duidelijke rol te spelen.”
- ✓ „Het is niet omdat de kerken leeglopen, dat de mensen geen nood hebben aan spiritualiteit.”
- ✓ „Zonder 'vrije mening' van levensbeschouwing is de openbare omroep die benaming niet waard.” (LV)